

zoufale an dass och dës Proposen am Bericht, deen eis virläit, net wäit genuch ginn?

Dat sinn déi Froen, déi ech wollt stellen. Ech hu se nach preziséiert fir dës Debatt hei. Ech hat nëmmelech eng allgemeng Fro agereecht, fir de Kader ze tracéiere vun enger eventueller Interpellatioun, wa se ugeholl gi wier. Vu dass dat elo ëmgewandelt ginn ass an eng Question élargie, hunn ech meng Froen nach eng Kéier ganz genau preziséiert, fir dass de Minister och prezis kann drop äntwerten.

Ech wier och frou, wann ech déi Äntwerte géif kréien, ëmsou méi, well jo awer och gläichzäiteg an der Conférence des Présidents beschloss ginn ass, dass soll en Débat de consultation sinn am Fréijoer iwwert déiselwecht Thematik vun der Zukunft vun der Europäescher Unioun a vun der Eurozon. An dat och e bëssen als Reaktioun, mengen ech, op déi Interpellatioun, déi ech ugefrot hat an net accordéiert kritt hunn.

Ech soen Iech Merci.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Just fir ze preziséieren - Här Minister, Dir kritt direkt d'Wuert -, dass d'Präsidentekonferenz d'aussepolitesch Kommissioun chargéiert huet, fir esou een Débat mat Rapport ze preparéieren. Ech fannen also, dass déi zwou Saache sech ganz gutt ergänzen - wollt ech just gesot hunn - an dass hei net de Wonsch war, fir eng Interpellatioun am Tirang verschwannen ze loosse, mä dass mer souguer nach e Schratt méi wäit ginn an en Débat maache mat engem Rapport. Just fir den Oflaf och an der Präsidentekonferenz nach eng Kéier esou duerstellen, wéi e gelaf ass.

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).**- Däerf ech do awer derbäifügen, Här President, dass ech mer eigentlech gewënscht hätt, dass deen Débat elo scho während der Présidence géif stattfannen, wa méiglech nach dëst Joer.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Jo, ech mengen, dat hat Dir jo gesot.

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).**- Elo ass en Débat virgesi méi spéit.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Mä ech hu just dat ergänzt, wat Dir gesot hutt,...

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).**- D'accord.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- ... well déi Nuancen net aus deem erauskomm sinn, an et ass awer e bësse méi nuancéiert.

Den Här Finanzminister huet d'Wuert.

► **M. Pierre Gramegna, Ministre des Finances.**- Merci, Här President. Här Premierminister a léif Kolleegen aus der Regierung, Dir Dammen an Dir Härren Deputéiert, déi Fro, déi hei gestallt gëtt, ass natierlech eng ganz wichteg an do brauch een effektiv méi wéi fënnf oder zéng Minutten, fir an de Fong vun der Saach ze goen. Dofir fannen ech de Virschlag - ech fänken domadder un -, deen Der gemaach hutt, fir dat an d'Commission des Affaires étrangères ze ginn, fir dass do e Rapport soll gemaach ginn, ganz gutt.

Ech ka spontan hei soen, dass mir ganz gär bereet sinn als Finanzministère - wann dat gewënscht ass - bäizesteieren, well en Deel vun deene Froen, déi hei gestallt gi sinn, si relativ technesch Natur a falen zu engem groussen Deel och an de Beräich souwuel vum Finanzministère wéi och zum Deel vum Wirtschaftsministère. Dat ass eng Offer, déi ech Iech maachen. Sot mer herno, ob dat utile ass a wéi mer do kënnen hëllefen.

De Rapport vun de fënnf Presidenten, deen huet véier Pilieren: d'Finanzunioun, wat een nennt d'Fiskalunioun, dat ass en englescht Wuert, et ass en fait d'Union budgétaire op Franséisch, d'Wirtschaftsunioun an d'politesch Unioun.

An der Finanzunioun, do ass ënner anerem dran d'Bankenunioun, do ass scho ganz vill gemaach ginn. Dat muss nach verdéift ginn. Mä do ass schonn de Gros bal gemaach.

Bei der Fiskal- a Wirtschaftsunioun, déi kenne mer scho gutt. Wéi gesot, dat ass de Pacte de stabilité et de croissance an de Plan national de réforme, dee mer jo och ëmmer zesummen hei kucken.

Do, wou en fait de gréisste Bedarf ass un Handlung, dat ass natierlech an der politescher Unioun. An et ass bemängelt ginn, an et gesäit een dat am Rapport vun de fënnf Presidenten, dass d'Europaparlament net genuch agebonnen ass an dass d'Nationalparlament net genuch agebonne sinn, an en fait och, en filigrane steet do, dass d'Sozialpartner net genuch agebonne sinn. An do ass Lëtzebuerg,

géif ech soen, e bëssen e Virreider, well mir hunn do eppes gelescht. Ech kommen nach drop zrëck.

Mir hunn am September am Kader vun der Présidence am Ecofin informel en Débat heiriwwer gehat. Mir hunn dës Kéier privilegiéiert, d'Aktioun als Présidence ze maachen. Mir wollten och do eng gewësse Retenue hunn. Mä mir hunn natierlech den Débat tëschent den États membres hei geschüürt. A mir haten eng ganz gutt Diskussioun am Ecofin informel.

Wat elo de Kontakt mat der Cofibu betrëfft, ech mengen, deen hu mer gefleegt, haaptsächlech wat d'Bankenunioun ubelaangt an d'Bankenopsicht, wou jo do an de leschte Jore ganz vill geschitt ass a wou Lëtzebuerg villes ëmgesat huet. En revanche, mengen ech, wat de PNR, de Plan national de réforme ubelaangt an de Pacte de stabilité et de croissance, deen hu mer och ëmmer an der Cofibu an an der ekonomescher Kommissioun virgestallt, eier mer dat op Bréissel geschéckt hunn.

An Dir wësst, dass mer déi Prozedur och d'nächst Joer nach wëlle verstärken, wéi ech dat a menger Budgetsried annoncéiert hat, dass mer d'Parlament wëllen nach méi associéieren zu dësen Debatte vum Plan national de réforme a vum PSC, haaptsächlech wat de pluriannuelle Budget ubelaangt.

D'Regierung huet en fait innovéiert am Ufank vun dësem Joer, andeems se de Conseil économique et social an d'Europäesch Semester matagebonnen huet. An ech kann Iech soen, mir sinn dat eenzeg Land, wat dat gemaach huet. Dat ass eng Recommandatioun, déi vun Europa kënnt, fir d'Forces vives de la nation, en fait de Public, méi an déi ganz europäesch Démarche anzubannen. Mir hunn dofir dann dat décidéiert a schonn ëmgesat, wat do am Fënnf-Presidenten-Rapport steet. Mir sinn och do vun der Kommissioun derfir gelueft ginn. An ech mengen, mir sollen an där Richtung och weidermaachen.

Den Här Urbany freet och, wat Lëtzebuerg wëllt a ka soen iwwert déi fënnf Texter, déi elo am Oktober vun der Kommissioun presentéiert gi sinn. Ech wëll ënnersträichen - ech liese se net vir, well mir hunn net ganz vill Zäit -, mä ech géif soen, mat Ausnam vum Text iwwert d'Ausseverriedung an der Eurozon ass kee vun den Texter e legislativen Text. Dat sinn also Kommunikatiounen oder Recommandatiounen vun der Kommissioun, dat heescht, mir sinn nach an der Ufankphas vun dëser Debatt. Dofir mengen ech och, dass mer dee Rapport roueg kënnen am éischten Trimester vum nächste Joer maachen, ouni dass mer do a Versuch kommen.

Mir hunn eng éischt Diskussioun am Ecofin vum November gehat zu Bréissel iwwert déi fënnf Propositionen. An dat bréngt mech dann dohin, op déi konkret Froen ze äntwerten, déi den Deputéierten Urbany mer gestallt huet.

Wéi sti mer zum Comité budgétaire? Den Échange de vues, dee mer um Niveau vum Ecofin haten, huet gewisen, dass do nach vill Klärungsbedarf an der Proposition vun der Kommissioun besteet. Et freet ee sech, wat d'Zesummespill vun deem Comité budgétaire national ass mat deem méi internationalen, deem europäeschen. An et freet ee sech och, wat d'Roll vun der Kommissioun an deem Ganzen ass.

De Correspondant zu Lëtzebuerg ass natierlech de Conseil national des finances publiques. Mir wäerten deen och konsultéieren iwwert déi Fro, wéi hien dat gesäit. Mä en fin de compte sinn nach ganz vill Froen op, ënner anerem och, dass dee Comité budgétaire, wann en da géif gemaach ginn, dass dee ganz onofhängeg misst si vun der Kommissioun.

Déi aner grouss Fro ass d'Autorité de la compétitivité: Dat soll eng Initiativ sinn, wou an all Land esou eng Kompetitivitéitsautoritéit soll geschafe ginn. An déi Propos ass op ganz vill Skepsis gestouss, wéi mer d'Diskussioun am November am Ecofin haten. An déi Skepsis deele mir och zu Lëtzebuerg. Jo, mir deele se, déi Skepsis, aus ganz ville Grënn: Mir mengen, dass dat kéint bürokrateschen Opwand mat sech bréngen, Käschte mat sech bréngen. An dobäi hu mir den Dialog mat dem CES iwwert déi Mesuré jo schonn agefouert. Da brauche mer jo net nach eng nei Autoritéit ze schafen!

An d'Abanne vun de Sozialpartner schéngt eis dat besch Rezept ze sinn, fir en „buy-in“, e gewëssent Matdroe vun dësen europäeschen Décisiounen um nationale Plang ze hunn.

Ech mengen, ech hätt domat op déi wichtegst Froen vum Här Urbany geäntwert. An ech freeë mech, wéi gesot, dass mer déi Debatt wäerten an den nächste Méint verdéiwen. Mir hunn hei zu Lëtzebuerg guer näischt verpasst. Mir si souguer als Présidence, géif ech soen, plutôt bei deenen, déi dat am nooste verfolgen. A mir wäerten dat och an deenen nächste Méint esou maachen.

Ech soen Iech Merci.

► **Plusieurs voix.**- Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Merci och dem Här Finanzminister. An den Här Urbany huet d'Recht, fir eng Zousazfro ze stellen.

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).**- Jo, Merci. Ech wëllt eigentlech keng Zousazfro stellen, mä éischter eng Zousazbemierkung maachen. Meng Fro huet sech jo op d'Eurozon bezunn, ausschliesslech op d'Eurozon. Dat wier och de Kader vu menger Interpellatioun gewiescht, wa se accordéiert gi wier.

Elo huet d'Conférence des Présidents awer beschloss, e méi generellen Débat ze maachen, wou och d'Zukunft vun der Europäescher Unioun u sech eigentlech och soll abordéiert ginn: Wéi geet et mat den Traitée weider, wat fir institutionell Ännerunge musse gemaach ginn?

An ech mengen, dass et och aus där Ursach war, firwat déi Debatt virun allem an d'aussepolitesch Kommissioun verwise ginn ass, wat selbstverständlech net ausschléisst, dass och d'Finanzkommissioun un där Debatt an enger gewëssener Form ka bedeelegt ginn.

Mä et ass u sech keng finanzpolitesch Debatt gewiescht - esou wéi ech dat verstanen hunn - iwwert déi méi finanziell Problemer. An et ass jo doniewent och nach en Débat ongeféier ëm déiselwecht Zäit virgesinn iwwert de Semestre européen, wou alleguerten déi finanziell Froen natierlech och zur Diskussioun stinn.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Här Minister.

► **M. Pierre Gramegna, Ministre des Finances.**- Just eng Minutt, well ganz richtegerweis den Här Urbany drop higewisen huet, dass d'Regierung jo wëllt am Abrëll déi Debatt iwwert de Semestre européen nei gestalten d'nächst Joer an d'Parlament méi matabannen: Dat gëtt och eng Geleeënheet, fir heiriwwer ze schwätzen, a mir sinn amgaangen, dat op Regierungsniveau e bëssen auszedäitschen, well dat eng grouss Neiegeket ass.

D'Iddi ass, de Pluriannuel, en fait de Budget pluriannuel méi am Abrëll ze diskutéieren, ronderëm d'Diskussioun vum État de la nation. An do kritt dann d'Parlament - an och wahrscheinlech verschidde Kommissiounen aus dem Parlament - d'Geleeënheet, fir méi no an déi Saach hei agebonnen ze ginn. Dat ass eise Wëllen, d'Parlament méi anzubannen, awer och d'Sozialpartner. Domat, mengen ech, si mer à la pointe an Europa.

Merci.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Merci, Här Minister. Dat ass selbstverständlech och de Wëlle vum Parlament. A mir géifen dann zum nächste Punkt vum Ordre du jour iwwergoen, zur Proposition de loi 6407 iwwert den Oflaf vu politesche Sondagen. An d'Wuert huet direkt den Auteur-rapporteur, den Här Alex Bodry.

4. 6407 - Proposition de loi relative aux sondages d'opinion politique et portant modification

1. de la loi électorale modifiée du 18 février 2003;

2. de la loi modifiée du 27 juillet 1991 sur les médias électroniques;

3. de la loi modifiée du 4 février 2005 relative au référendum au niveau national

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.**- Här President, Dir Dammen an Dir Härren, bei dëser Proposition de loi geet et drëm, fir d'Sondagen, déi e politesche Charakter hunn, déi also direkt oder indirekt eppes mat Wahlen oder Referenden ze dinn hunn, nei ze reglementéieren. Et ass eng Proposition de loi, déi vu mir selwer de 6. Mäerz 2012 abruecht gi war an déi elo soll, dräi an en halleft Joer méi spéit, an enger ofgeännerter Form Gesetz ginn, wann dann d'Chamber hir Zoustëmmung gëtt. Op jidde Fall war eng breet Majoritéit an der Kommissioun fir deen neien Text.

Et ass eng Neiregelung, dat heescht, dass mer haut schonn eng Regelung fir politesch Sondagen hei zu Lëtzebuerg kennen, an zwar ausschliesslech iwwert d'Wahlgesetz an iwwert d'Gesetz vun 2005 iwwert d'national Referenden, wou drasteet, dass dee Mount viru Wahlen respektiv engem nationale Referendum keng politesch Sondagen daerfen diffuséiert, publizéiert oder kommentéiert ginn. Dat Ganz ass en Delikt a gëtt bestrooft mat Prisong vun acht Deeg bis e Mount respektiv enger Geldstraf vu 500 bis 2.500 Euro.

Dat ass eng al Bestëmmung, déi mer hunn an eise Wahlgesetz. Si ass natierlech méi nei am Referendum, well se 2005 agefouert ginn ass, wéi mer eis dat éischt Gesetz iwwerhaupt ginn hunn iwwer Referenden. An déi ass sécherlech net méi zäitgeméis, well een och feststellt am internationale Verglach an Europa, dass et eng ganz Partie Länner gëtt, déi eigentlech guer keng Regelung hunn, dass aner Länner Regelungen hunn, déi d'Délaie vun engem Verbuet vun engem politesche Sondage viru Wahlen ganz restriktiv festleeën. Lëtzebuerg läit do eigentlech mat sengen aktuellen 30 Deeg wäit ewech vun den europäesche Standarden, wann ech dat kann esou nennen. Déi meescht Länner, déi iwwerhaupt eng Restriktioun hunn, leeën déi tëschent engem a siwen Deeg oder null a siwen Deeg fest.

Ech hat an der Proposition de loi proposéiert op deem dote Punkt, dass sollten zwee Deeg viru Wahlen net daerfe Sondage publizéiert a kommentéiert ginn. Schlussendlech huet d'Kommissioun sech géeneegt, fir den Délai op fënnf Deeg viru Wahlen festzeleeën. Dat heescht also am Kloertext, dass, wann een ee Joer... Eis Wahlen si jo meeschtens sonndes hei zu Lëtzebuerg, also daerf ee keng Sondage méi diffuséieren an och kommentéiere praktesch vu méindes vu Mëtternuecht un, déi Woch, ier da sonndes déi Wahlen oder e Referendum stattfannen.

Mä dat do war ee Punkt an der Diskussioun. Ech wëll deem Ganzen hei net ze vill wäit virgräifen. Fir d'Éischt wëll ech awer och soen, dass en zweeten... Also zu deem éischte Moment gehéiert nach - dat huet matgespillt, firwat d'Initiativ iwwerhaupt geholl ginn ass -, dass et a Frankräich eng Jurisprudenz gëtt, an zwar vum ieweschte französische Gericht, der Cour de cassation a Frankräich, Chambre criminelle, déi schonn 2001 décidéiert huet, dass dat franséisch Gesetz, wat virgesäit, dass en eng Woch virun de Wahlen net méi daerf e Sondage publizéieren, net konform wär, an hiren Aen, zu der Europäescher Mënscherechtskonventioun, well dat eng net zougelosenen Aschränkung wär vun der Fräiheet, fir Informatiounen weiderzegi respektiv ze kréien. Et gëtt also och e gudde juristesche Grond, fir also eis al Texter, déi en absolutt Verbuet ee Mount laang viru Wahlen festgeluecht hunn, hei däitlech ofzeänneren.

En zweete Grond, firwat déi Initiativ geholl gi war, ass, fir och méi Transparenz an déi politesch Sondagen eranzekréien, well haut zu Lëtzebuerg guer keng Obligatioun besteet, fir eng Rei vun Informatiounen ze liwwere mat deem politesche Sondage. D'Praxis ass awer a leschter Zäit - mä dat ass awer eng lues Entwécklung gewiescht iwwer ganz laang Joren -, dohinneergaangen, dass haut automatesch, ouni dass direkt elo duerch e Gesetz hei zu Lëtzebuerg d'Obligatioun géif bestoen, d'Sondageinstitute respektiv déi Medien, déi dann déi Publikatioun do maachen, eng Rei vun Informatiounen matliwweren.

Mä dat variéiert awer, dat gesäit ee vu Sondage zu Sondage. Heiansdo gi méi Informatiounen matgeliiwwert, heiansdo sinn et manner Informatiounen, déi matgeliiwwert ginn. Heiansdo stinn d'Froen ganz, in extenso, dran, heiansdo stinn d'Froen nëmmen als Zesummefaassung an der Publikatioun vum Sondage mat dran. Et gesäit een also, dass et do keng eenheetlech Standarden hei zu Lëtzebuerg gëtt, och wann et vun internationalen Associatiounen, vu Sondageinstitute deontologesche Regele gëtt, mä déi natierlech net direkt bannend si par rapport zum Lëtzeburger Gesetz.

Dofir ass en zweete Grond, nieft dem Délai, firwat déi Initiativ geholl ginn ass a firwat mer och an der Kommissioun der Meinung waren, dass ee sollt op där doter Schinn bleiwen, dass de Public eigentlech, dass deejéinegen, deen den Destinataire ass vun den Informatiounen, vun de Resultater vum Sondage, dass dee méi gewuer muss ginn. Praktesch also och net nëmmen, ëm wat sech de Sondage dréint, wéi genau d'Froen waren, wat fir eng Méiglechheet d'Leit haten, ze äntweren, mä och, wéi den Échantillon zesummegestallt ginn ass, ob déi brut Donnéeën, déi gesammelt gi sinn, korrigéiert gi sinn, a wa jo, no wat fir enger Kritären se korrigéiert gi sinn, mat wat fir enger Method d'Sondéen eigentlech befrot gi sinn.

An, last but not least, fir mech och eng ganz wichteg Fro, och déi statistesch Fiabilitéit: Dat heescht, d'Marge d'erreur muss de Sondageinstitut ugin. Dat ass ganz wichteg! E rezent Beispill: Wann Der elo liest zum Beispill, wat fir eng Sondage momentan a Frankräich publizéiert ginn iwwert d'Resultat vun de Regionalwahlen, déi an deem Zesammenhang duerchgefouert gi sinn, do gesäit een oft, dass am zweeten Tour eng Differenz vun engem oder zwee Prozent ass. An d'Iwwerschrëft ass dann: Déi mat engem Prozent vir, do schéngt et, wéi wann déi géifen déi Wahlen do gewinnen.

A wann een da ganz déif kucke geet an et kuckt een de Stäerchen, wat hannert dem

Stäerche steet, da steet do zum Beispill - an engem Sondage, deen ech consultéiert hunn -, dass bei enger Differenz nëmme vun engem Prozent d'Marge d'erreur awer bei de Resultater vun de Lëschte plus/minus 2,5% war. Dat heescht also, d'Resultat ka gradesou gutt ëmgekéiert ausgesi wéi dat, wat eigentlech affichéiert ginn ass no baussen!

Dofir ass also och d'Fro vun der statistescher Fiabilitéit wichteg. An do gëtt et mathematesch Formelen, fir déi auszurechnen opgrond vum Échantillon, deen erausgesicht ginn ass. Dat ass also och eng wichteg Informatioun, déi munches géif, mengen ech, relativéieren, wat dann esou direkt als Interpretatioun an eenzel politesch Sondagen erageluecht gëtt.

Also, mir maachen eis hei méi op, wat d'politesch Sondagen ugeet, ouni awer eng total Libertéit eigentlech ze garantéieren. Et bleift en Délai, wou esou Sondagen net däerfe publizéiert an och net däerfe kommentéiert ginn. Op där anerer Säit awer ginn eng Rei vun zousätzlechen Informatiounen obligatoresch. Deels mussen déi mat der Publikatioun direkt publizéiert ginn, deels muss e Renvoi geschéien op Informatiounen, déi dann op engem öffentlech zougängleche Site kënnen consultéiert ginn.

Mir mengen, dass dat och am Endeffekt zu méi Qualitéit oder méi Respekt vun de Qualitésnorme wäert féieren, wat d'Sondagen, d'politesch Sondagen hei zu Lëtzebuerg ugeet, well jo da llicht kann iwwerpréift ginn, ob déi Donnéeën, déi dann do gi sinn, och tatsächlech der Wourecht entsprechen. An dofir brauche mer och eng Kontrollinstanz schlussendlech, fir dat Ganzt ze kontrolléieren. Dat war ee vun den Hauptpunkten.

Mir haten eng ganz Rëtsch vu Froen ze tranchéieren an der Kommissioun. Mir konnten dat maachen opgrond vu fouilléierten Avisen, déi de Conseil d'État zu där doter Fro gemaach huet, respektiv awer och enger Prise de position, déi d'Regierung 2014 ginn huet zu där Proposition de loi, déi eis och hëllefëräich war am Weiderféiere vun eisen Aarbechten op deem dote Punkt.

Eng prinzipiell Fro war schnell tranchéiert: Si mer fir de Status quo? Do war jiddwereen d'accord: Neen, Status quo, dat ass haut, opgrond och vun der Jurisprudenz a Frankräich, eigentlech net méi ze halen. Et misst sech also eppes änneren.

Da war déi zweet Fro, déi mer ze tranchéieren haten, eng Suggestioun, déi de Statsrot gemaach huet a sengen Avisen: Macht näischt am Gesetz, mä kuckt, dass dat op engem amiable Wee geregelt gëtt! Et soll verhandelt gi mat deene Sondageinstituter, déi hei täteg sinn, fir dass déi solle fräiwëlleg eng Rei vun deontologesche Regele respektéieren. An d'Iddi vum Statsrot war, dass d'politesch Partei solle déi Verhandlung feieren.

Ech hunn nach haut Schwierigkeiten, dee Gedankengang nozevollzéien, well et sinn net d'politesch Parteien, déi eigentlech jo déi sinn, déi déi Sondagë gréisstendeels an Optrag ginn; och wann dat heiandsdo de Fall ass, mä dat sinn normalerweis d'Medien, déi dat dote maachen. An d'politesch Parteien hunn - opgrond vun hirer Missioun - net d'Befugnis, esou Diskussiounen ze féieren, well et jo hei och drëm geet, fir d'Interesse vun Drëtten ze schützen!

Hei geet et jo net nëmmen elo ëm d'Interesse vun de politesche Parteien, mä hei geet et jo och drëm, fir d'Interesse vum Public ze schützen! An dat geschitt awer am beschten duerch eng allgemenggültig Gesetz, amplaz duerch Accorden, déi géife verhandelt ginn tëschent politesche Parteien an de Sondageinstituter aus dem Secteur, deen hei viséiert ass duerch deen heite Gesetzesprojekt.

An dofir hu mer décidéiert, dass mer net op dee Wee géife goe vun där ugestrieffter Autoregulatioun, mä dass mer sollte beim Wee vum Gesetz bleiwen.

Zweet Fro war déi vun der Dauer vum Verbuut. Doriwwer hate mer Diskussiounen. Et ass hinan hi ergaangen e bëssen an der Kommissioun a schlussendlech hu mer eis op déi fënneg Deeg geeenegt, déi elo am Gesetz drastinn. Also fënneg Deeg viru Wahlen a Referenden däerfe keng politesch Sondagë méi verëffentlecht, diffuséiert a kommentéiert ginn.

Wichteg Fro war: Wéi kontrolléiere mer? Do war ech a menger Proposition de loi eigentlech dovunner ausgaangen, dass mer dee System, dee mer haut hunn, géife bäibehalen, dat heescht, dass dat eng Infraction pénale wär an dass et dann u sech am Endeffekt um Parquet wär, fir ze kontrolléieren. Iwwregens hat de Parquet och - dat war souguer déi Drëps, déi mech dozou bruecht huet, déi Proposition de loi hei anzereechnen -, hat de Parquet dunne eng Préenquête engagéiert, wéi am Virfeld vun de Gemengerotwahlen 2011 déi Sondagen iwwert d'Käpp komm sinn a wou dat kritiséiert

ginn ass. Dat hat jo och - indirekt zumindest - eppes mat deene Wahlen do ze dinn; dat wär also en illegale Sondage gewiescht.

An de Parquet war do aktiv ginn. Dat huet natierlech awer net derzou gefouert, dass et zu engem Prozess komm ass. Wahrscheinlech, well de Parquet och d'Jurisprudenz a Frankräich gekuckt huet, an där gesot ginn ass, dass esou Interdictiounen, wa se ze laang si viru Wahlen, eigentlech net konform wäeren zur Europäescher Mënscherechtskonventioun.

Schlussendlech, opgrond vun där Suggestioun, déi komm ass deels vun der Regierung, deels vum Conseil d'État, si mer op en anere Wee gaangen. A mir verlossen hei eigentlech de Wee vun dem classesche Stroferecht a mir ginn op de Wee vun enger administrativer Strof, enger Amende d'ordre souzeoen, déi dann och vun engem onofhängegen Organismus muss kënnen gesprach ginn.

Do hat ech proposéiert a menger Initialpropositioun, dass een de Conseil de Presse, déi Commission des réclamations kéint domadder chargéieren. Schlussendlech hu mer eis décidéiert, fir d'Autorité luxembourgeoise indépendante de l'audiovisuel domadder ze chargéieren, d'ALIA. D'ALIA huet jo och selwer de sa propre initiative en Avis zu deem Text gemaach an an deem Avis och matgedeelt, dass se d'accord wär, fir déi dote Kompetenz bäizekréien.

Dat huet bedéngt, dass mer also och dozou iwwergaange sinn an den Text, den Ursprungstext deementsprechend ëmgeännert hunn, fir déi ALIA do, dat wierklech eng administrativ Autoritéit ass, déi onofhängeg ass, mat där dote zousätzlecher Missioun ze betrauen. Si ka schonn esou Amendes d'ordre an anere Beräicher ausschwätzen. Hei géif also ee Feld derbäikommen, wou se dann och kann esou Amendes d'ordre respektiv e Bläme ausschwätzen. Dat ass eigentlech déi zweet Méiglechkeet vu Sanktioun, déi besteet.

An da ka se natierlech och ordonnéieren, dass et zu enger Publikatioun kënnit vun där Bestrafung duerch d'ALIA. Dat geschitt awer selbstverständlech no enger kontradiktörescher Instruktioun, déi muss gefouert ginn. An de Rechtswee ass natierlech net ausgeschloss. Selbstverständlech kann déi Décisioun vun der ALIA och ugefecht gi virum Verwaltungsgerecht. Dat ass d'Prozedur, wéi mer se elo hei an d'Gesetz aschreiwen.

Mir sinn der Meinung, dass dat heite vill méi e schnellen a vill méi en effikasse Sanktionsmechanismus ass, wéi wann een iwwert de classesche Wee vun der Instruktioun vum Parquet an dann enger Verurteilung duerch e Stofgericht fiert. Déi Amende, déi gëtt och eropgesat par rapport zu deem, wat se haut ass. Et ass also eng Amende vun 250 bis 25.000 Euro virgesinn, wann ee verstéisst géint déi Bestimmung vun den Artikelen 2 an 3 vun deem heite Gesetz.

Ech wëll och ervirhiewen, an de Kommentarer hunn ech dat gelies, dass d'Meenung wär, dass déi ALIA eigentlech keng Kontroll kéint duerchféieren. Dat ass net meng Lektür vun deem heiten Text. Dofir huet se jo och d'Méiglechkeet - et steet ausdrécklech dran -, dass déi Leit, déi d'Sondagë maachen, all Dokumenter müssen op Nofro zur Verfügung stellen. Wann also Nofro komme vun der ALIA am Kader vun enger Plainte respektiv wann d'ALIA sech selwer mat enger Affär saiséiert, wat se ka maachen, da ka se och Dokumenter nofro goen. Also muss se kënnen Kontrolle maachen, soss bräichte mer net an den Text anzuschreiwen, dass hir all Dokumenter bei Nofro spontan müssen zur Verfügung gestallt ginn.

Also iwwert déi reng formal Kontroll op Dokumenter, déi déposéiert gi sinn oder mat publizéiert gi sinn, muss se selbstverständlech och kënnen feststellen, wann een dat bezweifelt, ob déi Informatioun richteg sinn! Soss huet dee ganze System jo eigentlech keen Zweck, sou dass also schonn eng Kontroll hei virgesinn ass, fir och de Fong ze kucken, ob sech hei wierklech un den Esprit an un den Text vun deem heite Gesetz gehale ginn ass.

Voilà, dat war dat, wat ech wollt zu deem heiten Text soen. Ech wär frou, wann e kéint op eng breet Zoustëmmung hei an der Chamber stoussen.

Merci!

► **Plusieurs voix.** - Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och dem Här Bodry. An éischten ageschriwwene Riedner ass den Här Léon Gloden.

Discussion générale

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Merci, Här Präsident. Fir d'Éischt dem Alex Bodry a senger Qualitéit als Auteur a Rapporteur Merci fir dës Proposition de loi an och fir säi mëndlechen schrëffleche Rapport. Do gesäit een heiandsdo, wat de Virdeel ass vun engem Cumul des man-

dats, wann een nëmme muss eemol no-lauchteren.

Här President, dat Wuert „Sondage“ kënnit aus dem Alengleschen „sund“, wat esou vill heescht wéi „de Mieresbuedem erfuerschen“. Am 16., 17. Jorhonnert hu mer d'Expressioun „Sondagen“ fir d'Éischt am medezinnesche Beräich zréckfonnt: eng Sonde am Kierper. Mir sinn eis eens, dass eng Sonde am Kierper vläicht heiandsdo gradesou wéideet wéi haut politesch Sondagen.

Am 18. Jorhonnert sinn déi éischt Sondagen effectuéiert ginn an Amerika, fir d'Verhale vu Konsumenten ze erfuerschen. An ech mengen, mir sinn eis eens heibannen am Haus, dass hautzudaags Sondagen an der Moud sinn. Sondagë sinn haut e richtige Business ginn. Sondagë sinn haut, besonnesch och fir d'Medien, e kommerziell Argument ginn, eng kommerziell Strategie, fir d'Zuel vun de Lieser oder vun den Auditeuren eropzesetzen.

Wa mer vu Sondagen als Politiker schwätzen, da kréien déi meescht vun eis heibanne Schweesspärelen op d'Stir, zemoos wann et ëm d'Partei geet, wann et ëm eis selwer geet. Ass een an de Sondagen derbäi an et fënnit ee sech ënnen an de Sondagen zréck, seet een, et ass just eng Momentopnam, an ënnerlech ass een awer rosen, dass ee wäit ofgeschloen ass. Ass een an de Sondagen derbäi an et steet een uewen, da seet een no baussen, et ass just eng Momentopnam, an ënnerlech ass een awer frou, dass een do steet, wou ee steet.

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.** - An awer kann erofalen.

► **Une voix.** - Kenns de schonn déi nei Sondagen?

(*Hilarité et brouhaha*)

► **Une autre voix.** - Wësst Dir méi, Här Bodry?

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Ech sinn net Member vun der Autoritéit.

D'Sondagë ginn awer net nëmme gemaach iwwer Politiker oder politesch Parteien, mä och iwwer Themen. Den Alex Bodry ass drop agaangen: Zurzäit steet an der Legislatioun, dass een dee Mount virun enger Wahl ebe keng Sondagë ka publizéieren oder kommentéieren, an hien huet och drop higewise mat Recht, dass dat net méi aktuell, konform ass zum Artikel 10 vun der Mënscherechtskonventioun. An den Auteur ass och op deen Arrêt agaangen; ech wëll dat elo hei net méi zu dëser Stonn alles widderhuelen.

D'Fro huet sech gestallt: Brauche mer eng spezifesch Regelung fir d'Sondagen? De Statsrot hat eng Alternativ virginn a sot, mir kéinten als politesch Parteien och e Code de bonne conduite ofschléissen. An de Statsrot huet sech op den Artikel 32 (veuillez lire: Artikel 32bis) vun der Verfassung baséiert, dee seet, dass d'politesch Parteien «concourent à la formation de la volonté populaire».

Mir waren an der Kommissioun awer enger anerer Meinung a ware bereet, op d'Proposition vum Alex Bodry matzegoen. Mir waren awer der Meinung, dass mer sollten eng Period vu fënneg Deeg aféieren, wou een innerhalb vun dëser Zäit ebe kee Sondage ka publizéieren, diffuséieren a kommentéieren. An hei hunn ech awer haut de Moien den Här Bodry um Radio héieren an engem Interview - ech mengen, et war um RTL haut de Moien -, wou e sot, wann ech dat richtig verstanen hunn, dass een awer ka während deene fënneg Deeg e Sondage kommentéieren, dee virdru gemaach ginn ass. Hunn ech dat richteg...?

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.** - Publizéiert.

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Virdru publizéiert ginn ass!

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.** - Mat der Referenz natierlech, dass et e Sondage ass, deen dann an dann duerchgefouert ginn ass an dann an da scho publizéiert ginn ass.

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Jo, ah!

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.** - Menger Usicht no fannen ech do näischt Béises derbäi. Mä déi Period vun de fënneg Joer ass jo do, fir ze verhënnern, dass mer...

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Fënneg Deeg.

► **M. Alex Bodry (LSAP), auteur-rapporteur.** - Fënneg Deeg! ...dass kuerz virun de Wahlen nei Sondagë komme mat neien Informatiounen, wou da keng Reaktionsméiglechkeet eigentlech méi ass. Also...

► **M. Léon Gloden (CSV).** - Also ech mengen, ech hunn do eng aner Interpretatioun vum Artikel 3. Well den Artikel 3 seet awer ganz kloer: «Pendant les cinq jours qui précèdent le jour des élections européennes, législatives ou communales ou le jour du référendum ou de la consultation populaire ainsi que pendant le dé-

roulement des opérations électorales ou consultatives, il est interdit de publier, diffuser ou commenter tout sondage d'opinion». Et ass keng Reserv. Mä vläicht gëtt dat dann d'Aufgab, déi éischt Aufgab vun der Autorité indépendante de l'audiovisuel, fir deen Artikel do ze interpretéieren.

An de Sondagen ass et och wichteg, dass Transparenz herrscht, an dofir müssen eng ganz Rei Informatiounen matdiffuséiert gi bei de Sondagen, wéi den Numm vum Organismus, deen de Sondage mécht, den Numm an d'Qualitéit vun deem, deen de Sondage an Optrag ginn huet, d'Zuel vun deene Persounen, déi interrogéiert gi sinn, souwéi d'Kompositioun vum Échantillon vun de Leit, den Datum, wéini de Sondage gemaach ginn ass, den integralen Text vun den Antworten, déi matgeliiwwert gi sinn, well heiandsdo kann et jo zum Beispill och „multiple choice“ sinn, an ob Dosieren, Donnéeë verbessert gi sinn oder net.

Ech mengen, et ass och wichteg, an den Auteur ass dorobber agaangen, dass mer eng Autoritéit hunn, déi dat do iwwerwaacht an och da Sanktiounen kann ausschwätzen. D'Explikatiounen sinn hei och vum Auteur gi ginn.

Ech kommen zum Schluss, Här President. Ech wëll awer ervirsträichen, dass d'Sondagen net kënnen an och net sollen d'politescht Gespier vun de Politiker ersetzen. Et ass eis Aufgab ze spieren, wat d'Bevëlkerung dobausse wëllt. Ech stelle just fest, dass dës Regierung mam leschte Referendum dat Gespier net hat. Ceci dit gëtt d'CSV-Fraktioun den Accord zu dëser Proposition de loi.

► **Plusieurs voix.** - Très bien!

(*Brouhaha*)

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci dem Här Gloden. An nächst Riednerin ass d'Madamm Beissel.

► **Mme Simone Beissel (DP).** - Här President, Dir Dammen an Dir Hären, Sondagen a Wahlprognose gehéieren entre-temps zu eisem politeschen Alldag. Ech mengen, politesch Émfroe ginn eis zwëschen de Wahlchéancen ëmmer e Bild vun der Meinung vun de Leit iwwer bestëmmt Aktualitéitssujet, déi eis um Häerz leien, fir eis ze soen, ob mer nach op der richteger Linn leien.

A wéi meng Virriedner et scho gesot hunn, wa mer éierlech sinn, da si mer alleguerten als politesch Mandatsträger dann awer ëmmer gespaant, wéi d'Resultater vun de Sondagë sinn. An ech schwätzen net vu Schweessen, well ech Schweessen näamlech gär, als eent, dat vill Sport gemaach huet an nach mécht, mä ech géif awer soen, mäin Häerz, dat spaant sech ganz fern, wann déi Sondagen net esou ausginn, wéi mer da mengen, an d'Resultat entsprécht net deem, wat eis grad geneem ass.

(*Interruptions*)

D'Sondagë sinn e ganz valabelt Instrument, fir ebe just d'Meenung vun de Leit erauszekréien. D'Meenung vun de Leit ass natierlech ëmmer de Problem vun deem berüümten Échantillon représentatif. Et kann een ëmmer soen, en Deel vun de Leit, en Deel vun der Wourecht, an et hängt jo vun dem Seriö vun den Organisateuren of, fir déi berüümt Notioun vum Échantillon représentatif dann duerchezéien.

Well et awer e ganz sensibele Secteur ass, mécht et jo wierklech Sënn, dass versicht gëtt, fir ebe Méssbrauch, Abusen, Manipulatioun an deem ganze Secteur ze verhënnern a Sanktiounen virzegesinn, ouni dass awer d'Meenungsausserung, d'fräi Meenungsausserung domat ageschränkt gëtt.

Här President, et ass extrem wichteg, dass déi Sondagë wëssenschaftlech esou korrekt wéi méiglech gemaach ginn, well et kommen ëmmer méi Etüden, déi awer weisen, dass den Ausgang vun deene Sondagen dann awer kann en Afloss hunn op d'Wahlverhale vun engem ganze Koup Leit. Läit d'Resultat vum Sondage engem Wieler genau op senger Linn, da füllt e sech a sengem Wahlempfinde gefestegt. Mä läit et net op senger Linn, dann ass awer d'Chance grouss, jee nodeem, wéi dat Resultat vun dem Sondage ass, dass en aus takteschen oder aus emotionale Grënn seng Wahldécisioun ännert. An dat spigelt sech dann herno erëm.

Franséisch Etüden hu gewisen, dass Testpersounen, deene mat Momenter bis véier Zorte vu verschiddene Sondagen ënnerbreet gi sinn, véiermol noeneen hir Wahldécisiounen geännert hunn. Also et ass extrem wichteg, dass et esou seriö wéi méiglech gehandhabt gëtt!

Här President, mir wëssen och, dass Sondagen net ëmmer genau iwwereneestëmme mat dem

effektive Wahlresultat - dat ass och scho vu menge Virriedner gesot ginn -, soss wär et jo u sech ze vill einfach. Mä et muss een ebe just kucken, wéi wäit deen Écart do matspillt. Et ass schonn ugeklongen, ech mengen, déi Sondagen, déi gemaach gi waren, sougutt iwwert d'Legislativwahlen a Groussbritannien wéi d'Regionalwahlen a Frankräich a souguer och bei eisem Referendum vum leschte Juni, do war dat, wat d'Sondagë gesot hunn, net dat, wat herno erauskomm ass.

Ech wëll net soen, ob et wierklech eleng un de Sondagen hänkt, wéi dat Resultat zustane komm ass. Dat wëll ech net hei kommentéieren, well et kënne jo och nach aner Facteuren do matgespillt hunn. Mä well de Secteur esou sensibil ass, kann een nëmme begreifen, dass mer elo hei déi Proposition de loi vum Alex Bodry (veuillez lire: déi Proposition de loi vum Alex Bodry diskutéieren a stëmme wäerten), an ech wëll him och am Numm vun der ganzer Fraktioun häerzlech Merci soe fir seng Initiativ a seng exzellent Aarbecht.

Well, wéi gesot, et ass 2012 ugaangen. Mir sinn duerch d'Méandre vu Conseil d'État a Kommissionen, déi effektiv verschidden Approchen haten, elo zu engem Text komm, dee fir mech ganz équilibréiert ass; wéi gesot, vu Konsensualismus iwwer Code de déontologie an u sech Fräifaart vun de Parteien, wat awer an engem klengen Land, bei eis zu Lëtzebuerg net evident ass: de Conseil de Presse - awer elo d'ALIA, déi wierklech eng Autorité administrative indépendante ass an déi hir Preuvë mécht, mengen ech, do si mer dee Moment um richtige Wee.

Wat wichteg ass, dat ass, dass mat dësem Gesetz, wat mer elo maachen, endlech e legale Kader gesat gëtt. Et gëtt eng kloer Definitioun, wat genau e Sondage ass, a wat fir enge Konditiounen e kann ofgehele ginn, wéi e muss publizéiert, diffuséiert a kommentéiert ginn.

Da gëtt och ganz kloer gesot, dass u sech alles, wat e Rapport direct huet mat engem Referendum, enger Consultation populaire, legislative Wahlen, Europawahlen, Gemeengewahlen, domat viséiert ass, an dat net eleng, och Wahlprognosen a Wahlsimulationen, dat alles fält drënner.

An, wat da ganz wichteg ass - a mir hate jo ganz vill Diskussiounen -, am Ausland si ganz oft déi Délaien zwëschen engem an aacht Deeg, wou een dee Moment nach ka Sondagë publizéieren a kommentéieren. Virdrun hate mir ee Mount, dat war u sech ze laang, elo mat deene fënnef Deeg leie mer an enger gudder europäescher Moyenne, an ech mengen, den Alex Bodry huet gesot, vu méindes owes bis sonndes ass dee Moment Stopp. An da muss déi néideg Serenitéit och geschafe ginn, fir dass d'Wahlgeschäft kann an engem rouege Kader iwwert d'Bün goen.

Wat wichteg ass, dat ass, dass d'Transparenz, d'Traçabilitéit vun där ganzer Saach hei duerch den Text wierklech garantéiert ginn, net nëmme duerch déi obligatoresch Indikatoren, déi mussen derbäigeluecht ginn, wann de Sondage ebe just organiséiert gëtt. Ech ginn net méi dorop an, well si si sougutt am schréftleche wéi an dem mündlechen Text hei och scho vu menge Virriedner gesot ginn. Den Dépôt vun all de Basisdokumenter, dass een à tout moment kann novollzéien, wat da gemengt ass a kontrolléiere ka mat de Basisdokumenter, dat ass och ganz wichteg, mat och do allegueren den obligatoreschen Notionen, op déi ech net wëll nach eng Keier agoen.

D'Kontroll vun der ALIA schéngt mer eng ganz gutt Saach, ech hunn dat scho gesot, well déi

Autorité administrative indépendante, wat u sech eng Kopie ass vun dem franséische Modell, deen a Frankräich ganz seng Preuvë gemaach huet a ganz ville Secteuren, notament awer am Audiovisuel, war eng gutt Propos. An ech mengen, och déi ganz Prozedur, déi hei virgesinn ass, déi ass effikass, léfteg a rapid. Si ass och consensuel. Wann also eng Persoun, déi sech léséiert fillt, seet, iergendwéi e Sondage, dee gemaach ginn ass, wär net konform zum neie Gesetz, dann huet se also d'Méiglechkeet, eng Plainte ze maache bei der ALIA. Da kënnt eng Auditioun, d'Leit kënne sech justifiéieren, d'Akteuren, si kënne sech verdeeden.

Wann d'ALIA dee Moment feststellt, dass e Verstoss géint d'Gesetz gemaach ginn ass, kann d'ALIA Sanktiounen, u sech Sanctions administratives, verhänken an deem Fall, wou keng penal Sanktioun méi virgesi sinn, vun dem Blâme, dat heescht enger Verwarnung, bis zu der Amende d'ordre vun 250 bis 25.000 Euro. Dat sinn alles Strofen, déi novollzéibar sinn, well den Impakt vu gefälschte Sondagë kann trotzdeem ganz wichteg sinn. An dofir mussen déi Strofe seriö sinn. Mä wéi gesot, si si ganz novollzéibar an dofir passe se och gutt bei dësen Text.

Ech wëll awer och nach soen, dass ech der Meenung sinn, opgrond vun deem, wat ech an de leschte Joren alles konnt hei zu Lëtzebuerg materliewen, dass d'grouss Majoritéit vun allegueren de Sondagen, déi vun de grouss Medienhauser zu Lëtzebuerg an Optrag gi gi sinn, ganz seriö gehandelt gi sinn. Mir hate contrairement zu deem, wéi dat am Ausland ass, keng Skandalen. Mir hate keng Sondagen, wou ee wierklech gesinn huet, dass grouss Manipulationen waren. An dat ass och wichteg esou.

Well, mir mussen awer ëmmer oppassen, dass mer net op de Wee gi vun deem, wat eis geschitt ass virun den Europawahlen, wou esou mat komeschen Online-Plattformen op eemol gesot ginn ass, et wär en Échantillon représentatif vu Leit hei zu Lëtzebuerg gefrot ginn. En fin de compte waren et der nëmme honnert. An herno hu se gesot, d'Resultat wär awer dat, wat misst erauskommen. An et war alles total falsch.

Bleiw mer léiwer bei deem Seriö, mat deem mir zu Lëtzebuerg déi Sondagen handeln, an da géif ech scho mengen, da si mer um richtige Wee!

Mir mussen awer och eis eege Verantwortung huelen, och als politesch Mandatsträger, an awer och d'Honnêteté intellectuelle hunn, fir déi Saachen och ze publizéieren, déi eis net ëmmer esou geleeë kommen an déi eis net ëmmer stäerken. Et ass eng Saach, wéi gesot, vun Honnêteté intellectuelle. Jiddwereen huet zwar de fräie Choix, mä ech mengen, do muss mer eis selwer an de Spigel kucken an dann décideren. Et geet jo drëm - mä do ass Wuertspilerei -, dass déi eng soen: „Et ass eng Momentopnam“ an „Et ass net esou schlëmm“, jee no deem, wann et net gutt ass. Mä et dierf een awer ni vergiessen, dass e Sondage awer op d'mannst ëmmer en Trend erausschleift. An déi Trenden hu sech awer an de leschte Joren an eise Sondagen zu Lëtzebuerg ëmmer bewäert, fir dass se richtig sinn.

Här President, haut an hei geet et drëm, fir de Schutz vun Bierger mat dem Recht op Informatioun an engem équilibréierten Text ze garantéieren. Den Text, dee mir hei virleien hunn, dee gëtt dat hier, an dofir bréngen ech mat Freed den Accord vun der DP-Fraktioun.

Ech soen lech Merci.

► **Plusieurs voix.** - Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och der Madamm Beissel. An nächste Riedner ass den Här Claude Adam.

► **M. Claude Adam (déi gréng).** - Merci, Här President. Mat der Proposition de loi vun haut vum honorabelen Här Bodry gi mer eis e Regelwierk fir den Émgang mat Sondagë viru Wahlen. An ier ech op dat Regelwierk aginn, wëll ech mer awer och e puer Gedanke maachen iwwert d'Noutwendegkeet iwwerhaupt, sech esou ee Regelwierk ze ginn.

De Statsrot hat, an dat ass och schonn erwänt ginn hei, a sengem Avis näamlech gemengt, et wier eigentlech net néideg ze légiférieren, an hien hat proposéiert, fir den zweeten Abschnitt vum Artikel 97 vum Wahlgesetz vun 2003 einfach ofzeschaffen. Dat ass deen, wou drasteet, datt mer ee Mount viru Wahlen keng Sondagë méi däreft publizéieren. De Statsrot hat gemengt, et kéint ee sech eleng op d'Autoregulatioun vun de Medie verlossen.

Ech hunn net onbedéngt datselwecht Vertrauen an eng Autoregulatioun vun de Medie wéi de Statsrot. Ech muss allerdéngs soen, datt ech d'Iddi, fir net ze légiférieren, zimlech interessant fonnt hunn. Un éischter Stell stellt sech jo emol d'Fro, ob dann esou Sondagë viru Wahlen wierklech en Afloss hunn op d'Wielerverhalen, well wa se dat näamlech net hunn, da kéint et eis jo e bëssen egal sinn, wéi se duerchgefouert ginn. Hu se en Afloss, da mécht et Sënn, ze légiférieren an och kloer Regeln ze schaffen, déi fir Transparenz suergen.

Ech hat, äänlech wéi den Här Gloden, och e bësselchen an d'Vergaangenheet gekuckt vun de Sondagen. Am Ufank huet et geheescht, datt esou Émfroen ëmsou méi wouer wieren, wat ee méi Leit hätt, déi géife matmaachen. Et ass zum Beispill e Beispill vun enger amerikanescher Zeitung, déi 1896 schonn all Wieler vun Chicago deemools ugeschriwwen hat, et waren der 833.000, fir ze soen, si sollten am Virfeld eng Stëmm ofginn. An effektiv hunn 240.000 Leit matgemaach a si haten e formidabel gutt Resultat an hirem Sondage. Si haten zimlech prezis virausgesot, wie Buergermeeschter géif gi vun Chicago.

An den 30er Joren, an ech mengen, dat war e Meilesteen an der Entwécklung vun de Sondagen, do war den George Gallup, dee säin Institut opgemaach huet an deen dat agefouert huet, wat een en Échantillon représentatif nennt, an zënter, ech géif soen, nom Zweete Weltkrich hu sech praktesch all d'Demokratien e bësselchen op dem George Gallup seng Theorie gestäipt, fir d'Sondagen ze maachen.

Interessant ass zum Beispill, datt de Gallup sech awer och eng Keier geiert hat, an zwar kräfteg. 1948 hat e gesot, den Harry Truman géif d'Wahlen verléieren, an dat war awer net age-traff. An am interessantesten ass nach déi Erklärung, déi e selwer ginn huet. En huet näamlech gesot, en hätt mat senger Sondagen zwou Woche virun de Wahlen opgehalen an dat wier zu engem Zäitpunkt gewiescht, wou d'Stëmmung amgaang gewiescht wier ze kippen. Et ass also da schonn interessant, wéi laang een esou Sondagë mécht a wéini datt een ophält.

Sondagë kënnen, wa se no de Regele vun der Konscht gemaach sinn, eng relativ korrekt Ausso iwwert den Ausgang vu Wahlen maachen, mä beaflosse se dann och d'Verhale vun de Wieler?

A ville Länner huet déi Fro d'Leit a virun allem och d'Politiker beschäftegt, an den Émgang mat Sondagë viru Wahlen ass och ganz verschidden an deene verschiddene Länner geregelt. De Statsrot huet eng Rei Beispiller ugefouert.

An der Schwäiz ginn d'Leit jo ganz oft wielen, an ech wëll duerfir kuerz op e Beispill vun der Schwäiz agoen. Den 29. November 2009 gouf d'Volksinitiative géint de Bau vu Minarette vun de Schwäizer Wieler mat 58,5% (veuillez lire: 57,5%) Jo-Stëmmen ugeholl. An dat war fir vill Journalisten a Politiker eng Aart Schock, dat war iwwerraschend, well nach de 17. November, also zéng Deeg virun där Wahl, e Sondage gesot hat, 53% vun de Wieler géife géint dës Initiative stëmme.

Dat huet an der Schwäiz zu enger breeder Diskussioun gefouert, ob eventuell just dës Émfro derzou bäigedroen hat, fir d'Verhale vun de Bierger ze änneren, well eng ganz Rei Mechanisme jo als Reaktioun op esou e Sondage ausgeléist kënne ginn.

Mir als Gréng zu Lëtzebuerg stinn am Fong geholl ëmmer gutt do, wat d'Sondagen ugeet. Virun de leschte Wahlen hate mer aacht Mandater, no de Wahlen hate mer der sechs, soudatt ee sech wierklech muss froen: Majo, wat ass dann den Afloss vun deene Sondagen? Deen ass effektiv weëneg erfuerscht an en ass och net esou evident, wéi een dat mécht.

Ech hunn do e bësse méi eng nuancéiert Vue wéi d'Madamm Beissel se virdrun hat. Et gëtt een éischte Mechanismus, datt, wann de Sondage publizéiert ass, da seet de Wieler, e fillt sech vun dem Gewënner vun der Sondage ugezunn an hätt also Loscht, fir deen ze ënnerstëtzen. Dat gëtt an der englescher Literatur den „bandwagon effect“ genannt. Also, mir sprangen op d'Kar vum Gewënner.

Mä et gëtt awer och, an dat ass schéin - d'Ge-rechtegkeet wëllt et esou -, heiansdo genau de Contraire: Et gëtt festgestallt näamlech, datt de Wieler sech solidariséiert mat deem, deen am Sondage schlecht dosteet. Dat gëtt dann den „underdog effect“ genannt.

En drëtten Mechanismus wier, datt d'Wieler engem ugekënnegte Gewënner vis-à-vis mëss-trauesch ginn: „Humble the winner.“ E soll awer nach mat zwee Féiss um Buedem bleiwen. Säu Gewënn soll net esou grouss ginn, wéi e sech dat virstellt.

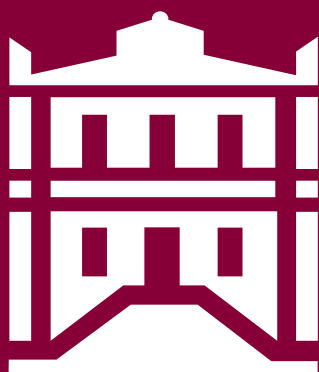
An anscheinend gëtt et dozou dann och nach e Mechanismus, dee seet: Ech wëll net alleng am Boot sëtze bleiwen, wann een als Verléierer ugekënnegt ass, da ginn ech léiwer vum Boot fort, ier et ganz ënnergeet. Dat nennt een dann „snob the loser effect“.

An der Schwäiz gouf festgehalen, et war eng Gesetzesinitiative, fir eben och esou eng äänlech Reglementatioun, wéi mir se hei hunn, anzeféieren, do gouf awer festgehalen, datt den Afloss vun de Sondagen op de Wielerwëlen net wëssenschaftlech nozeweise wier. An duerfir ass am November 2010 eng Gesetzesinitiative an déi Richtung ofgeleent ginn.

Aner Länner hunn anescht reagiert. Mir kucke jo och éischter a Richtung Frankräich wéi an d'Schwäiz, wa mer légiférieren. An d'Situatioun vu Frankräich ass vu menge Virriedner beschriwwen ginn. E wichtegt Argument, fir d'Sondagen zu Lëtzebuerg ze regelen, schéngt mer och déi speziell Situatioun vun eiser Mediellandschaft ze sinn, besonnesch wat d'Télee ugeet.

Wat regle mer dann elo? Majo, ech soen duerfir dem Här Bodry extra Merci, deen als Rapporteur, als Auteur an als President vun der Institutionskommission eis eng gutt Aféierung an och a senger Rapporten all Däitlechkeet ginn huet, soudatt ech dat zum Ofschloss ganz kuerz ka maachen.

Mir hunn also net méi e Mount wéi bis elo, mä och net zwee Deeg wéi an dem éischten Entworf vun der Proposition, mä fënnef Deeg,

d'Chamber online op
www.chd.lu

Chambre des Députés

Compte rendu officiel

Supplément commun aux quotidiens:

Luxemburger Wort, Tageblatt, Lëtzebuerger Journal, Zeitung vum Lëtzebuerger Vollek

Contenu rédactionnel:

Service du compte rendu de la Chambre des Députés
Service des relations publiques de la Chambre des Députés
Tél. 466 966-1

Conception, saisie de texte et mise en page:

Espace Médias SA / Polygraphic SA, Differdange

Concept et coordination générale:

BRAIN & MORE, agence en communication, Luxembourg

Imprimeries

Saint-Paul Luxembourg s.a. 2, rue Christophe Plantin L-2988 Luxembourg,
Editpress s.a. 44, rue du Canal L-4050 Esch-sur-Alzette

wou viru Wahle keng Sondagë publizéiert a kommentéiert däerfe ginn. Et ass eigentlech och e bësse speziell, well mer jo och eng Situation vum de Brëfwieler hunn, déi sinn dann an engem anere Kader dra wéi den normal stierfleche Wieler. Déi gi jo also wielen, wann d'Sondagen nach ganz frësch um Dësch leien. Wéi mer op déi fënnf Deeg komm sinn, bon, dat schéngt jo och kloer ze sinn. Dat war de Kompromëss, dee mer an der Kommissioun fonnt hunn. Mir droen dee mat. Mir hätte ganz genau sou gutt kënne mat zwee Deeg liewen.

Den zweete Punkt, dee mer hei festhalen, ass, datt mer am Artikel 2 soen, datt d'Autorité luxembourgeoise indépendante de l'audiovisuel déi kompetent Autoritéit an deser Matière ass, an dat gesi mer och als en daitleche Gewënn par rapport zu der éischter Versioun, wou de Conseil de Presse déi Roll sollt spillen. Ech mengen, dat gehéiert bei d'ALIA. Dat fanne mer gutt esou.

An drëttens leeë mer mat dësem Artikel och fest, wat dann den Organisme, deen e Sondage publizéiert, vun Donnéeën, éischstens, muss matpublizéieren respektiv, zweetens, muss bei der ALIA hannerleeën, an der Hoffnung, datt mer esou zu méi Qualitéit bei de Sondagë bäidroen.

Mir sinn also der Meenung, datt, wa mer reguléieren - an et schéngt eis logesch ze sinn, fir ze reguléieren -, da si mer hei mat där Proposition de loi och de richtige Wee gaangen. Mir ënnerstëtzen deemno all déi Kritären, déi hei opgezielt sinn, an och d'ALIA als Instanz, fir do kennen ze jugéieren.

Eng Rei Froe bleiwen natierlech nach op: D'Auswirkungen um Internet, Facebook, wéi wëllt een dat kontrolléieren? An eng interessant Fro wier och nach, wa mer dann elo géifen zum Beispill a Frankräich, wou den Délai nëmmen zwee Joer (veuillez lire: zwee Deeg) ass, wa mer dann do géifen am „Républicain Lorrain“ zum Beispill e Sondage publizéieren, dee kéinte mer jo dann och no suivéieren, ob-schonn en eigentlech net dierft hei am Land suivéiert ginn.

Dat gesot, soen ech lech Merci fir Är Opmierksamkeet an ech bréngen den Accord vun der grénger Fraktioun zu deser Proposition de loi.

► **Plusieurs voix.** - Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och dem Här Adam. An d'Wuert huet direkt den Här Roy Reding.

► **M. Roy Reding (ADR).** - Merci, Här President. Laut engem ganz rezente Sondage, deen ech duerchgefouert hunn, wäert dëst Gesetz mat 60 Stëmmen unanime ugeholl ginn.

Et ass gutt, datt mer déi Sondagë reglementéieren. Mä mir mussen eis bewosst sinn, wat d'Limite sinn. Mir schwätzen hei vu Sondages d'opinion ronderëm Referenden, ronderëm Wahlen, Nationalwahlen, Kommunalwahlen, Europawahlen.

Wat ass a wéi steet et mat deene sëllege Sondagen, déi d'Regierung an déi Ministären an Opdrag ginn? Awéifern ginn déi Sondagë gebraucht oder méissbraucht? Awéifern gëtt Meinungsbildung gemaach duerch Meinungsumfragen?

Ech mengen, dat si Froen, déi ee muss stellen, virun allem och, wann ee weess, wéi Sondagë kënne manipuléiert ginn duerch d'Froestellung. Do kann een e ganz fiktiivt Beispill huelen. Wann ech muer e Sondage maachen an ech froen d'Leit hei am Land: „Wiert Dir d'accord mat Sanktiounen géint ee Land, wat internationalt Recht méssuecht, wéi zum Beispill beim rezenten Ofschoss vun engem Malaysian Air-

ways - vläicht duerch Russland? Wiert Der da mat Sanktiounen d'accord?“ Da wäert héchstwahrscheinlech eng risegrouss Majoritéit soen: Jo! An da kann d'Iwwerschrëft heeschen: „90% vun de Leit fir Sanktiounen géint Russland“.

Mä et brauch ee guer net an dat fiktiivt ze goen, kommt, mir bleiwen am Prakteschen! Eis Familjeminstesch huet tëscht dem 7. an dem 13. Oktober 819 Résidenten, dat heescht Net-wieler, befrot, wéi se da géifen zu der Flüchtlingsproblematik stoen. Do waren da 56%, déi gesot hunn: „Ech fille mech très préoccupé.“ Mä gläichzäiteg ware se awer zu 68%, seet d'Resultat eis: «à soutenir la position du Gouvernement», dee sech weist «à la hauteur de l'enjeu de politique internationale et notamment européenne». Erlaabt mer, dorunner net ze gleewen!

Aner Beispiller vu Manipulationen, ech mengen, mir hunn alleguerte vill gegoogelt, wéi mer eis Riede preparéiert hunn: 1965 huet den Otto Brenner, dat war deemools de Virsëtzende vun der IG-Metall, sech beim Willy Brand beschwéiert a gesot: „Dat Allensbach-Institut, dat reit eis eran, well déi hunn eis, als SPD, eist Wahlresultat iwwerbewäert. An domadder, mat deem Trick, brénge se et fäerdeg, d'Potenzial vun der Union ze mobiliséieren.“

Ech mengen, mir sinn eis alleguerten eens, an de Kolleg Adam huet dat ganz gutt erkläert, déi verschidde Manipulationsweeër, déi et gëtt, an och, datt een am Endeffekt ni ka soen, wat dann elo funktionéiert a wat net.

Et gëtt zum Thema en exzellent Buch vum Alain Garrigou: „L'ivresse des sondages“, wou en och genau iwwert déi Problematik vun der Froestellung geschriwwen huet. An duerfir fanne ech dat och esou gutt, datt hei am Text d'Froestellung muss ofegeluecht ginn. En huet geschriwwen: «Les énoncés des questions contiennent les réponses, en les écoutant, on entend en quelque sorte la voix du commanditaire.»

Ech mengen, deem ass net ganz vill derbäizefügen. Datt dat esou ass, wësse mer, an trotzdeem mécht dës Regierung och wéi Regierung virdrun, maache Ministären där Ëm-froen. Awéifern fale se ënnert d'Gesetz? Dat gëtt bestëmmt e Fall vu Jurisprudenzen. Wat heescht „directement ou indirectement“?

Et kann ee sech och d'Fro stellen: Brauche mer net eventuell en Zousaz zu dësem Gesetz, deen déi dote Fro klärt? An eng aner Fro, déi och nach bleift, ass: Wat kascht dat? A wat bréngt et?

Déi Froe si schonn opgeworf ginn 2008. Bleiwe mer an der Vergaangenheet vum Eugène Berger, deen deemools eng parlamentaresch Fro gestallt huet un den deemolegen Transportminister Lucien Lux, deen e Sondage gemaach hat iwwert d'Utilisation des transports en commun, wou gesot gouf: „Wat kascht et? A mengt Der wierklech, et wier opportun, fir ëffentlech Gelder auszegi fir esou eng Ëmfro?“

D'Äntwert war: Et ware 14 Froen un 1.000 Leit. Dat huet deemools kascht 11.000 Euro hors TVA. An de Besoin: „Jo, ech brauch déi Ëmfro, fir ze wëssen, wat d'Besoin si vum Bierger.“

Ech sinn net där Meenung. Ech sinn net där Meenung, datt mer Ëmfroe brauchen, fir ze wëssen, wat de Besoin ass vum Bierger. De Besoin vum Bierger sollt mir kennen. Hei ass et jo ëm d'Meenunge vum Bierger gaangen. A wat mech an deem Ganze rassuréiert - gleeft engem Populist! -, dat ass: D'Leit sinn net esou domm, datt se sech ëmmer vu Meenungsëm-froen ëmstëmme loosse.

Ech soen lech Merci.

► **Une voix.** - Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - An d'Wuert huet elo direkt den Här Serge Urbany.

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).** - Jo, Merci, Här President. Och mir begrëssen déi Proposition de loi hei vum Här Bodry. Mir si frou, dass e se erabruecht huet an dass mer eng ganz gutt Diskussioun an der Kommissioun driwwer konnten hunn, wou mer och nach verschidde Saache geännert hunn.

Déi Positioun hei, déi aus där Proposition de loi erausgeet, ënnerscheet sech wesentlech vun där Positioun vum Statsrot, deen am Fong geholl d'Sondagenindustrie als kommerzielle Beräich ugesäit, dee sech selwer reguléiere soll, eventuell mat de Parteien zesummen, déi jo awer déi Haaptinteressente si bei deem heite Genre vu Sondagen, an deen der Meenung ass, d'Sondagë wieren am Fong geholl am Beräich vun der fräier Meenungsausserung an all Aschränkung, déi géif kommen, déi wier eng „atteinte à la liberté d'expression“.

Ech mengen, do muss ee kloerstellen: Sondagë ginn duergestallt als den Ausdrock vun enger exakt gemoooster ëffentlecher Meenung. Sondagë si selwer keng Meenungsausserung. D'Sondagen hunn den Usproch vun der Wëssenschaftlechkeet a musse sech duerfir, wéi all Wëssenschaft, och verifizéiere loosse. D'Kaarte mussen op den Dësch. An dat ass dat am Fong geholl, wat déi Proposition de loi hei organiséiert, ni plus ni moins!

Selbstverständlech si mir och der Meenung, dass jiddweree fräi muss bleiwen, déi Sondagen ze kommentéieren, doraus Schlussfolgerungen ze zéien, och nach kuerz virun de Wahlen, wann et sech ëm Sondagen handelt, déi virdru legal duerchgefouert gi sinn. A mir interpretéieren net esou deen Text hei, dee mer sollen unhuelen, dass een doraus kéint schléissen, dat géif och de Kommentar vu Sondagë betreffen, déi zwee oder dräi Méint virdru gemaach gi sinn.

Ech mengen, dass „publier“, „diffuser“ an „commenter“ hei ganz enk mateneen zesummenhänken an déi dräi Begrëffer déi Sondagë betreffe während där Period vun deene fënnf Méint (veuillez lire: fënnf Deeg), wou et verbueden ass, Sondagen erauszeginn, ze maachen, ze publizéieren an ze kommentéieren, dass dat sech bezitt op déi Period ausschliesslech vun deene fënnf Deeg an dass een do keen Zweifel soll opkomme loosse, dass et méiglech muss sinn, och nach Sondagen ze kommentéiere während deene fënnf Deeg virun de Wahlen, déi virun de Wahlen (veuillez lire: déi virun deenen Deeg) gemaach gi sinn.

Sondagë musse sech verifizéiere loosse, ech hunn et gesot, och wa se kommerziell bedriwwen ginn. Ëmsou méi, wou et unerkannt ass, dass Sondagen net nëmmen d'Wahlverhale moossen, mä och d'Wahlverhale beaflosse kënnen - net ëmmer, do huet den Här Reding recht, fir dat ervirzehiewen -, mä awer weinstens gemaach ginn, fir d'Wahlverhalen ze beaflossen. Well Sondagë spillen eng ëmmer méi grouss Roll am politeschen Discours. Si hunn den Usproch vun der Wëssenschaftlechkeet, ech hunn et gesot, a ginn och als solch, mat deem Usproch an de Medien ausféierlech kommentéiert, an deene Medien, déi se selwer an Opdrag ginn hunn! A si ginn och duergestallt als Richtlinn fir d'Politik. An och an de Parteie gëtt sech - vill ze vill, menger Meenung no - dono orientéiert, wat Sondagen aussoen.

Derbäi kënnt nach, dass déi, déi d'Sondagen an Opdrag ginn a publizéieren, dacks grouss Verlagshaiser sinn, déi, dat muss een och hei soen, eege wirtschaftlech an domat politesch Interessen hunn, fir verschidden Themaen zur Diskussioun ze stellen, evidententerweis och u Resultater interesséiert sinn, déi derbäi erauskommen, déi hire Vueën entspriechen. Wat natierlech d'Noutwendegkeet vun der Kontroll verstärkt: Wat fir Froe gi wiem gestallt a wéi gi se ausgewäert?

Derbäi kënnt nach, mengen ech, e wesentlechen Aspekt: Lëtzebuerg ass kleng! Zu Lëtzebuerg ass d'Landschaft vun deenen, déi Commanditairé si vu Sondagen um Plang, deen eis hei interesséiert, um Parteieplang - ech schwätzen net vun Associatiounen oder Institutiounen -, séier ëmarrass. Zu Lëtzebuerg gëtt et de Grupp Editpress, awer mëttlerweil ëmmer méi och eng Konstellatioun vun RTL a „Lëtzebuerger Wort“, eng Konstellatioun, déi eigentlech eleng schonn e gewëssene Monopolcharakter huet! Derbäi kënnt, dass quasi een demoskopesche Grupp déi allermeescht Sondagen ze maache kritt. An deen huet dann och nach de Monopol vum Commentaire vun deene Sondagen, op deeneselwechte Medien, déi se an Opdrag ginn hunn!

An eng Ausenanersetzung mat de Sondagë selwer fënt eigentlech ni statt! An ech hoffen, dass grad dat do sech elo ännere wäert. An ech hoffen och, dass d'Sondage-Instituter, deenen

ech näischt ënnerstelle wëll hei, nëmme kënnen u Kredibilitéit dobäi gewannen, wann och emol d'Sondagen u sech, hir Technik an esou weider, kënnen hannerfrot ginn.

Dës Proposition de loi thematiséiert och de Problem vum Zäitpunkt, bis zu deem Sondagë kënne viru Wahle verëffentlecht ginn. Eleng, dass et esou en Zäitpunkt gëtt - dat ass jo de Moment ee Mount virun de Wahlen -, beweist jo, dass Sondagen näischt Onproblematesches sinn. A réckele Sondagen och méi no bei de Wahltermin, kënne se am Prinzip och méi Afloss huelen op d'Wahlresultat.

Dee renomméierte Politolog Thorsten Faas huet dat op engem Seminar vun der Friedrich-Ebert-Stiftung op déi grëffeg Formel bruecht: „Demoskopie misst nicht, sondern konstruiert“. An en huet och do virdru gewarnt, dass den Afloss vu Sondagë proportional méi grouss gëtt, wat de Wahldag méi no réckelt.

Duerfir, mengen ech, ass och deen Délai, dee mer hei setzen, gerechtfertegt, deen Délai vu fënnf Deeg. Och wann een hätt kënne sech en Délai virstellen, dee méi laang gewiescht wier, zum Beispill vun aacht oder vu véierzéng Deeg.

Zur Konkusioun: D'Sondagë ginn ëmmer méi en Element vun der politescher Debatt. Si kënne prinzipiell en interessante Bäitrag zu där Debatt leeschten. Mä duerfir musse se kënne verifizéiert ginn, nach eng Kéier, an dat ëmsou méi, well et hei am Land keng Villfalt vu Meenungsinstituter gëtt, déi a Konkurrenz matenee géife stoen.

Et geet net drëm, fir Meenungsbildung ze verhënneren. Au contraire! Et geet drëm, fir Meenungsbildung ze erméiglechen, andeem se sech kann op enger objektiver, novollzéibar Basis maachen. Dat geschitt hei duerch d'Zougänglechkeet an d'Kontrolléierbarkeet vum Basismaterial vum Sondage, ënner anerem: Wat ware genau d'Froen, déi gestallt gi sinn? Wat waren d'Methode bei der Kollekt vun den Donnéeën? Wéi sinn d'Kritäre gewiescht, wa Bruttoresultater no ënnen oder no uewe korrigéiert gi sinn? Dat war eng Präzisioun an der Proposition de loi, wou ech mech besonnesch derfir agesat hunn a wou ech och frou sinn, dass se elo an der Proposition an an deem Gesetz wäert dra sinn.

An da muss den Ensembl vum den Dokumenter vun de Sondagë fir eng Kontroll vun der Autorité de l'audiovisuel, wann eng Plainte virläit oder wann déi Autorité de l'audiovisuel sech selwer saiséiert, kënne konsultéiert ginn, d'gesamt Dokumenter vum Sondage.

A Sanktiounen fir déi, déi de Sondage maachen oder verëffentlechen, si méiglech, wa Regeln net agehale ginn. An ech sinn och d'accord mam Här Bodry, dass dat och eng Ausenanersetzung um Fong mam Sondage voraussetzt. Et forcéiert op d'mannst zu Verëffentlechen, déi awer kënnen Opschloss ginn iwwert déi ugewannte Regeln, net nëmmen iwwert d'Technik, mä och iwwert d'Aart a Weis, wéi een u e Sondage erugeet. Si kënnen Ulass ginn zu Diskussiounen, zu Ausenanersetzungen, wéi ee Sondagë vläicht anescht ka maachen.

Si kéinten och esouguer a gewësse Fäll, wa wierklech e Bedruch géif virleien, natierlech och duerno zu penale Plaintë féiere respektiv zu ziville Plaintë vu Leit, déi sech betraff fille vun esou engem Bedruch. Woubäi ech net wëll gesot hunn, dass Bedruch bei de Sondagen hei zu Lëtzebuerg übblech wier.

► **Une voix.** - Très bien!

► **M. Serge Urbany (déi Lénk).** - An duerch e Verëffentlechtsverbuert manner wéi fënnf Deeg virun de Wahlen ass eiser Meenung no och eng kleng Garantie do, fir dass Sondagen net mat reelle Wahle verwiesselt ginn a fir dass de Wieler och d'Gefill behält, dass hien et ass, deen d'Soen huet an der Politik.

An ënnert deene Saachen, déi ech elo virausgeschéckt hunn, wëll ech heimat den Accord vun eiser Sensibilité politique zu deem Gesetz hei ginn. Merci.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och dem Här Urbany. Mir sinn domat um Enn vun eiser allgemenger Diskussioun ukomm. An ech ginn d'Wuert dem Här Premier- a Statsminister.

Prise de position du Gouvernement

► **M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État.** - Merci, Här President. Ech wëll och dem honorabelen Deputéierte Bodry Merci soe fir déi Proposition de loi, déi jo schonn 2012 déposéiert ginn ass.

Et ass wichteg, dass mer en Text kréien, dee verschidde Punkte reglementéiert, wou am Moment zu Lëtzebuerg éischter e Code de bonne conduite d'Saachen décidéiert huet oder et bei anere Punkten, wéi der Diffusioun, jo streng war bei engem Mount a wou och d'Convention européenne des droits de l'Homme eis drun erënnert, dass et eng Aschränkung ass vu verschiddene Fräiheete vun der Kommunikatioun vun Informatiounen. An ech mengen, dass ee mat fënnef Deeg am Fong tëschent deenen ass, déi näischt hunn am Moment, an deenen, déi zwou Wochen am Moment hunn. Do si mer dertëscht.

Hei si verschidde Froe gestallt ginn: wéi et ass mat Internet. Tatsächlech, a Frankräich kann een d'Resultater net virun aacht Auer zum Beispill diffuséieren, an da ginn et Zeitungen an der Belsch oder an der Schwäiz, déi schonn ab 18:30 Auer déi éischt Resultater ginn. Dat heescht, hautdesdaags ass et eng Regel, déi eng Compétence nationale huet. Mä mir hoffe selbstverständlech, dass dann och déi Leit, déi d'Sondagen hei zu Lëtzebuerg hunn, sech där Responsabilitéit awer bewosst sinn, déi de Législateur och hei wëllt.

Dowéinst, Här President, mir soen dem Här Bodry Merci a mir si virun allem frou, dass hei och e Kompromëss fonnt ginn ass. Well et waren, wéi gesot, Texter, wou och d'Regierung verschidde Positiounen hat, déi se gedeelt huet mam Auteur. Mä dass hei 60 Stëmmen dat dote stëmme, ass fir eis och e wichtegt Zeechen!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Merci dem Här Statsminister. A mir géifen dann direkt zur Ofstëmmung iwwergoen.

Vote sur l'ensemble de la proposition de loi 6407 et dispense du second vote constitutionnel

D'Ofstëmmung fänkt un. Fir d'Éischt déi perséinlech Stëmme. Dann d'Procuratiounen. D'Ofstëmmung ass elo ofgeschloss.

D'Proposition de loi ass mat 60 Jo-Stëmme ugeholl. An de Wee ass da fräi, fir dass d'Proposition de loi zu engem Gesetz gëtt.

Ont voté oui: Mmes Diane Adehm, Sylvie Andrich-Duval, Nancy Arendt, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes (par Mme Nancy Arendt), Marc Lies, Mme Martine Mergen (par M. Laurent Mosar), M. Paul-Henri Meyers, Mme Octavie Modert, MM. Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Serge Wilmes, Claude Wiseler, Michel Wolter (par Mme Françoise Hetto-Gaasch) et Laurent Zeimet;

MM. Marc Angel, Frank Arndt, Alex Bodry, Mmes Taina Bofferdin, Tess Burton, M. Yves Cruchten, Mme Claudia Dall'Agnol (par M. Roger Negri), MM. Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Franz Fayot, Claude Haagen (par Mme Cécile Hemmen), Mme Cécile Hemmen et M. Roger Negri;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, M. Eugène Berger, Mme Anne Brasseur, M. Lex Delles, Mme Joëlle Elvinger, MM. Gusty Graas, Max Hahn, Alexander Krieps, Edy Mertens (par M. André Bauler) et Mme Lydie Polfer (par M. Eugène Berger);

MM. Claude Adam, Gérard Anzia, Henri Kox (par Mme Viviane Loschetter), Mmes Josée Lorsché, Viviane Loschetter et M. Roberto Traversini;

MM. Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding;

MM. Serge Urbany et David Wagner (par M. Serge Urbany).

An ech géif lech awer froen, ob d'Chamber d'accord ass, fir d'Dispens vum zweete Vott ze ginn?

(Assentiment)

Dann ass dat esou décidéiert.

A mir géifen zum leschte Punkt vun eisem Ordre du jour iwwergoen, dat ass d'Question élargie N°9 vum Här Claude Adam iwwert den eenheetleche Wäerteunterrecht. Den Här Adam huet direkt d'Wuert fir fënnf Minutten an d'Regierung huet zéng Minutten, fir ze äntwerten.

5. Question élargie n° 9 de M. Claude Adam sur l'introduction du futur cours unique d'éducation aux valeurs, baptisé «Vie et société»

► **M. Claude Adam (déi gréng).**- Merci, Här President. Ech mengen, et ass keng Woch, wou net iergendeng Noriicht zirkuléiert iwwert de Wäerteunterrecht zu Lëtzebuerg. An ech géif

am Fong geholl gäre profitéieren, oder ech hoffen, dass mer deen Débat hei oder déi kuerz Zäit hei kënnen notzen, fir e bësse Kloerheet ze kréien a vläicht e Résumé ze maachen, wou déi aktuell Diskussioun drun ass.

Ech hunn och ganz opmierksam de leschte Samschdeg déi Radioemissioun gelauschert, wou eng Table ronde war, wou den Educatiounsminister mat anere Vertrieeder vun interesséierte Gruppéierungen iwwert dee Wäerteunterrecht diskutéiert hat. De Résumé, deen de Radio selwer mécht, seet, dass den Educatiounsminister bereet wier, fir punktuell Ännerungen am Kaderléierplang vum geplangte Wäerteunterrecht virzehuelen. Dat gëtt mech eigentlech net wonner: Wann en Dokument an der Ausaarbechtung ass, ginn ech jo och dovun aus, dass een do bereet ass, nach drun ze schaffen an ze änneren.

De Résumé - dat ass awer och e bësse symptomatesch fir déi Diskussioun: Fir d'Monique Adam vum Verband vun de laizisteschen Associatiounen géif den Humanismus ze kuerz kommen, an de Schoulreferent, de Jean-Louis Zeien, vum Bistum sot, d'Reliounen géife marginaliséiert ginn, géifen ze kuerz kommen. Also jiddweree kënnt ze kuerz. Dat ass e bëssen esou, wéi mer den Débat am Moment hunn.

Mech géif...

► **Une voix.**- Dann ass en équilibréiert!

► **M. Claude Adam (déi gréng).**- Dann ass en équilibréiert. Gutt! Mech géif interesséieren, Här Minister, wa mer e Bléck no vir werfen: Wie wäert dann an Zukunft dat neit Fach ënnerriichten?

Mir hu jo am Moment d'Situatioun, dass mer engersäits Moral- a Sozialunterrecht hunn. Do hu mer motivéiert Léierpersonal mat Erfahrung. An der Primärschoul ass et jo esou, dass prinzipiell d'Schoulmeeschteren an d'Léierinnen all Fach ginn. Dat misst jo dann och fir dëst Fach esou gëllen. Ech hunn nach näischt anescht... Oh dach, ech hunn och schonn aner Saachen héieren! Duerfir ass et ëmmer derwäert, dat och nach eng Kéier kloerzestellen.

A wann een net genuch Schoulmeeschteren a Léierinnen huet, da gräife mer eben op Chargés de cours zréck, wéi dat leider Gottes... Ech mengen domat, ech viséieren net d'Leit, mä trotzdem schaffe mer jo drun, dass mer just brevetéiert Leit hunn an eise Schoulen.

D'Personal, wat bis elo de Reliounsunterrecht ginn huet, dat wäerte mer iergendwann eng Kéier net méi brauchen. Iwwert den Zäitpunkt komme mer och nach gären eng Kéier kuerz drop zréck, fir dat nach eng Kéier kloer ze soen. Et ass gewosst: 40 bleiwen der bei der Kierch. Et ass awer nach net gewosst, wéi eng 40 dass dat sinn. An et ass och gewosst, dass et fir déi Leit, déi eng Première hunn, d'Méiglechkeet gëtt, an de Pool des remplaçants ze kommen.

Ech hunn och an der Zeitung gelies, dass et en Accord mat der Uni géif ginn. Do géif et mech natierlech och e bëssen interesséieren, wat an deem Accord mat der Uni steet. Mir hunn d'Erfahrung gemaach viru Joren eng Kéier, wéi mer d'Uni opgemaach hu fir déi Leit, déi Chargé waren, déi konnten dann an engem drëtten Joer de Brevet nohuelen. Ass hei un eng selwecht Léisung geduecht? Ech ginn dervun aus, mä do wier ech och interesséiert ze wëssen, wat do ausgehandelt ginn ass.

An ech mengen, ech sinn net deen Eenzege, an och net just d'Politiker sinn interesséiert, mä och déi concernéiert Leit selwer. Ech kréien oft gesot, dass leider Gottes den Informatiounsfloss net esou optimal wier, wéi si sech dat géife wënschen.

Natierlech, wa mer en neit Fach aféieren, da mussen mer och déi Leit, déi dat wäerten halen, drop kënnen vibereeden. De Ministère huet d'Méiglechkeet, d'Formation continue virzeschreiwen, wann en eng Neierung aféiert. Duerfir ass meng Fro: Wéi gesäit dat aus mat der Formation continue fir déi Leit, déi am Moment Schoul halen?

Eng aner Fro ass: Wéi ass et mat den Examens-concours fir Leit, déi Morale chrétienne ginn oder déi Formation morale et sociale ginn? Ginn där Examens-concours och nach 2016 ugebueden oder ass dat en Auslafmodell?

A selbstverständlech brauch dat neit Fach e Rahmenlehrplan. Deen ass an der Ausaarbechtung. Deemno wiem een nolauschert, geet et net schnell genuch virun, anere geet et heiansdo ze séier. Duerfir ass dann och elo meng Fro, an domat kommen ech zum Schluss, Här President, meng Auer leeft net of, déi leeft net mat, ech hunn dat net ënner Kontroll...

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Ech hunn lech awer ënner Kontroll.

► **M. Claude Adam (déi gréng).**- Jo, dat ass jo da berouegend ze wëssen, dass Dir mech ënner Kontroll hutt.

Zum Schluss, Här Minister: Wéini wëlle mer starten? Et gëtt gesot, an der Grondschoul wier 2017/2018 ugepeilt. An der Sekundarschoul schéngt neierdengs den Datum vun 2016/2017 ugepeilt ze sinn.

Ech wëll kloer soen, dass ech als gréng Fraktioun net wëll de méiglechen Datum no hannen drécken, mä ech mengen awer och, dass et am Interêt vun eis alleguerten ass, dass dat Fach esou preparéiert gëtt, wéi et misst sinn.

Här Minister, Dir hutt selwer alt emol gesot, d'Aarbechte wieren net esou séier virukomm, wéi Der lech dat eigentlech virgestallt hutt. Duerfir och nach meng lescht Fro: Wéi ass et mat den Terminer? Kann dat eent 2016/2017 oder 2017/2018 lassgoen?

Ech soen lech Merci an ech freeë mech op Är Äntwerten.

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.**- Merci dem Här Adam. An d'Wuert huet elo direkt den Här Erzéiungsminister, de Claude Meisch.

► **M. Claude Meisch, Ministre de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse.**- Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, Merci och un den honorabelen Deputéierten Här Claude Adam fir d'Geleeënheet, hei kuerz kënnen op déi Froen do ze äntworten.

Et stelle vill Froe sech ronderëm en neit Schoulfach „Vie et société“, wéi mer et wëllen nennen an, jo, ganz ënnerschiddleche Voleten. Op där enger Säit: Wat ass den Inhalt vun deem Fach? Wat wëlle mer vermëttelen? Wat wëlle mer de Schüler, de Kanner, de Jugendleche mat op de Wee ginn? Op wat fir eng Manéier wëlle mer dat maachen? Wien hält also dat Fach? Mat wat fir enge Léiermaterialien? Mat wat fir enge Bicher soll et gehale ginn?

Da stelle sech awer ganz aner Froen nach, déi technescher, administrativer a juristescher Natur sinn, wéi d'Reprise vun deem jëtzege Personal, dat virun allem jo nach net beim Stat ass, dat de Reliounsunterrecht am Optrag vum Bistum momentan hält. Wat fir eng Perspektive kënnen mer deem bidden?

Dat sinn all déi Froen, déi sech do momentan ronderëm dréien a wou mer musse kucken, eng kohärent Äntwert ze ginn. Well wann een eng Äntwert an deem enge Volet gëtt, dann heescht dat eigentlech och schonn, dass een an deem anere Volet dat muss mat iwwerdenken. Dir hutt an Ärer Fro eigentlech all déi Voleten do kuerz ugeschnidden, duerfir wëilt ech eng Kéier do derduerchgoen.

Bei der Reprise hu mer vun Ufank u gesot, mir wëilten dat Personal iwwerhuelen, wat haut fir de Bistum de Reliounsunterrecht am Enseignement fondamental assuréiert. Mir wëllen deenen eng berufflech Zukunft bidden - wat ech nëmmen normal fannen, dass, wann duerch eng politesch Décisioun wéi déi heiten op eemol Plazen a Gefor kommen, déi concernéiert Leit, déi sech op dee System do verlooss hunn, déi hir berufflech Perspektiven drop opgebaut hunn, dass déi net déi Leidtragend solle sinn!

Duerfir mussen mer en fonction vun deem Parcours, dee se bis elo gemaach hunn, vun hirer Grondausbildung, vun hirer Berufserfahrung, vläicht och vun hiren Interessebidder, vun hirem Wëllen, fir sech weider kënnen ze forméieren, deementsprechend Perspektiven och opmaachen a konkret Propositione maachen, allerdéngs ëmmer a Beräicher, wou déiselwecht Konditiounen da mussen erfüllt ginn, wéi all déi aner Intervenante se och an der Education oder an engem aneren Domän beim Stat mussen erfüllen, fir do kënnen ze intervenéieren.

Et ass esou, dass e gudden Deel vun deem Personal, wat mer wëllen iwwerhuelen, en Ofschloss um Niveau vum Bac huet. Déi hunn also domadder den Zougang an d'Réserve des suppléants am Enseignement fondamental. Mir wäerten deenen och recommandéieren, dass se dee Wee solle goen, dass se nach eng Formation maache vun 120 Stonnen, déi och déi aner gemaach hunn, fir an d'Réserve des suppléants ze kommen.

Mir wëllen deenen awer och doriwwer eraus nach Méiglechkeeten a Perspektive ginn, mä dann ass et hir Décisioun herno, ob se dee Wee wëlle weidergoen oder net. An duerfir hu mer mat der Uni Lëtzebuerg ofgemaach, eben eng zousätzlech Formation unzëbidde fir déi, déi de Bac hunn, fir déi, déi déi 120 Stonne Formation hunn, nämlech nach zwee Joer berufsbegleedend eng Formation um universitären Niveau op der Uni Lëtzebuerg ze maachen, fir de Bachelor ze kréien, deen engem dann erlaabt, herno als Enseignant am Fondamental kënnen ze intervenéieren. Wuelverstanen och do erëm eng Kéier zu deeneselwechte Konditiounen, awer da mussen se de Concours maachen an de Stage maachen, wa se an d'Enseignantscarrière wëllen erakommen.

Ech wëll och do nach eng Klammer opmaachen, dass mer déi Propos vu Formationen op der Uni net nëmme wäerten a Richtung vun den heitege Reliounsenseignantë maachen, mä selbstverständlech och opmaache fir all déi aner Chargé-de-coursen, déi schonn eng Rei vu Joren am Enseignement fondamental geschafft hunn, hir Berufserfahrung do accumuléiert hunn an déi elo och vun deem dote Wee kënnen profitéieren, fir sech an eng aner Carrière kënnen eropzeschaffen.

Ech denken, dass dat och e groussen Effort ass, dee mer do géife maachen, wat d'Qualitéit vum Enseignement nach weider ubelaangt. Zousätzlech Formationen heescht jo awer och zousätzlech Qualitéit.

Déi aner vun deene ronn 220 insgesamt, déi betraff si fir d'Reprise am Fondamental, do wäerte mer méi individuell nach musse kucken, wat d'Propose sinn. Mir wëssen, dass mer an der Schoul eigentlech manner Geleeënheet hunn, Personal ze engagéieren an ze beschäftegen, dat net de Bac huet. Mir fannen awer am ganze Rayon vun eisem Ministère, vum Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse, sécherlech och do ganz interessant Perspektive fir déi Leit. Mä dat heescht awer, dass et fir jiddwereen eigentlech individuell herno gekuckt gëtt.

Duerfir hu mer elo virun enger Rei vu Wochen all déi Concernéiert ugeschriwwen, si sollen eis hir Informatiounen eraschëcken, hiren Dossier complééieren, fir dass mer wëssen, wat de Parcours ass, dee se bis elo gemaach hunn. A mir wäerten ab Februar och individuell Gespräicher féieren, fir eng Rei vu Proposen ze ënnerbreeden, ze kucken, wat sinn d'Virstellungen, an a Fonctioun vun deene Virstellungen ze kucken, e méiglechst breede Konsens ze fannen.

Ech denken, dass do, jo, dass hätt een e puer Méint éischter kënnen maachen. Ech mengen awer, et ass schwéier hei ze soen, den Informatiounsfloss hätt kënnen besser sinn, well et wierklech herno individuell Informatiounen sinn a Gespräicher sinn, déi hei mussen individuell zu enger Léisung hiféieren.

Eng Informatioun, déi eis momentan feelt, dat ass och: Wie sinn déi 40 Équivalent-temps-pleinen, déi laut Konvention beim Bistum wäerte bleiwen, déi do da fir de Bistum herno solle Reliounsunterrecht halen an de Kierchen oder soss anzwousch an déi awer och wäerten auslafen? An enger Iwwergangszäit wäerte mer déi jo nach matfinanzéieren. An de Profil vun deenen interesséiert eis natierlech och, well wann dat der 40 vun där enger Kategorie sinn oder vun där anerer Kategorie, mussen mer eis natierlech hannendrun och deementsprechend erëm opstellen an eis Proposen änneren.

Wien däerf dat Fach halen? Do war et och ëmmer ganz kloer, dass mer hei net derogéieren zum allgemenge Prinzip. Am Fondamental ass et esou, dass mer jo - ënner Guillemeten - „de Generalist“ hunn als Enseignant; den Titulaire de classe décidéiert, ob en dat Fach wëllt halen oder net. Wann en et selwer net wëllt halen, dann ass et e Remplaçant, deen dann do wäert intervenéieren. Et ass also esou, dass herno jiddwereen, deen autoriséiert ass, am Enseignement fondamental Schoul ze halen, dat Fach och kann halen. An et läit un him, ob en et selwer assuréiert oder éischter dann ofgëtt.

Dat heescht awer och, dass jiddwereen eiser Meenung no muss eng Weiterbildung maachen. Et ass en neit Fach. Et hat keen dat Fach begéint a senger Grondausbildung. Et schéngt mer nëmmen normal ze sinn, dass, wann dat Fach och soll esou gehale ginn, wéi et konzipéiert ass, wéi et ugeduecht ass, wéi et am Léierplang och wäert stoen, et dann och eng Weiterbildung noutwendeg mécht fir all déi Intervenanten, déi et potenziell kënnen halen.

A mir wëllen déi eigentlech och op jiddwereen do ausweiden, net nëmmen op déi, déi soen: „Jo okay, ech halen et selwer“, well soss herno ass et vläicht éischter de Kritär, ob ech d'Formation schonn hunn oder iwwerhaupt wëll maachen, ob ech dat Fach halen oder net. An dat dierft eigentlech do net matspillen, dat misst eigentlech do kee Kritär sinn.

Am Secondaire ass d'Situatioun noutgedrongen anescht. Do hu mer net de Generalist, do hu mer de Fachenseignant. A mir hunn d'Fachenseignanten, déi haut déi zwee Fächer assuréieren, déi mer ofschafen: de Reliounsunterrecht an de Moral- a Sozialunterrecht. An der éischter Phas schéngt et mer normal ze sinn, dass, och no enger Weiterbildung vun deenen zwou Kategoriën vun Enseignanten, déi dat neit Fach kënnen assuréieren an dass mer duerno fir nei Rekrutementen mer dann och en neie Concours mussen maachen, deen da spezifesch ausgerichtet ass op dat neit Fach.

An do kënnt déi Iwwerleeung, déi mer amgaange sinn ze féieren, fir iwwerhaupt de Concours de recrutement fir de Secondaire ze